

Golden Research Thoughts

GRT

नोटाबंदीचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर झालेले परिणाम

कु.गायकवाड सायली संतोष

टी. वय. बी. ए, अर्थशास्त्र विभाग ,मु.सा काकडे महाविद्यालय सोमेश्वरनगर
ता-बारामती जि-पुणे.

प्रस्तावना:- (Introduction)

भारतीय अर्थव्यवस्था ही विकसनशील अर्थव्यवस्था असून येथे लोकशाही पद्धतीने कारभार केला जातो. भारताचे आजी पंतप्रधान मा. श्री नरेंद्र मोदीजींनी देशातील लोकांच्या विकासात भर पदवी या उद्देशाने ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी मध्यरात्री नोटाबंदीचा निर्णय घेतला. त्यामुळे सर्वसामान्य जनतेचे धाबे दणाणले. मोदीजींनी हा निर्णय प्रथम घेतला व नोटा छपाई नंतर करण्यात यावी हादेखील हा देखील एक निर्णय घेतला. यानिर्णयामुळे सर्वसामान्य शेतकरी, शेतमजूर, नोकरदार, कामगार, श्रमिक वर्ग, विद्यार्थी, सरकारी कर्मचारी, उच्चभूवर्ग यांच्या जीवनात यातना सोसाव्या लागल्या. लोकांना तासंतास रांगेत उभे रहावे लागले. मोठ्या प्रमाणात लोकांनी शेतक-यांनी स्वीकारला तर मोदीजींच्या या निर्णयामुळे काही प्रमाणात का व्हाईना पण कला पैसा (Black money) बाहेर यायला मदत झाली. अनेक लोकांना रोख पैसे मिळत नव्हते म्हणून त्यांनी कॅश क्रेडीट कार्ड, डेबिट कार्ड ऑनलाईन बँकिंगचा वापर केला हे विस्तारित रित्या पुढीलप्रमाणे सांगता येईल.

• नोटाबंदीचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर झालेले परिणाम:-
नोटाबंदीचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर दोन प्रकारचे परिणाम
झाले ते परिणाम पुढीलप्रमाणे :

अ) चांगले परिणाम:-

नोटाबंदीचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवर चांगले परिणाम झाले. भारताचे विद्यमान पंतप्रधान मा. श्री नरेंद्र मोदीजींनी ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी मध्यरात्री नोटाबंदीचा निर्णय घेतला. नोटाबंदीच्या यानिर्णयामुळे सर्वसामान्य जनतेला काही प्रमाणात का व्हाईना पण फायदे झाले. नोटाबंदीमुळे चांगले झालेले परिणाम आपल्याला पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

- १) नोटाबंदीमुळे भ्रष्टाचारी पैसा अर्थात कला पैसा (Black money) काही प्रमाणात का व्हाईना पण बाहेर आला.
- २) लोक रोखीचे व्यवहार न करता कॅशलेस व्यवहाराकडे वळाले.
- ३) भारतीय अर्थव्यवस्थेत मोठ्या प्रमाणात खेळता पैसा उपलब्ध झाला व लोकांना भांडवल मिळाले.

- ४) नोटाबंदीमुळे सामान्य लोकांना भ्रष्टाचारी लोकांच्या व्यवहारांविषयी जाणीव निर्माण झाला.
- ५) रोख व्यवहारांतील लवचिकता कमी झाली.
- ६) कॅशलेस व्यवहारांतील लवचिकता वाढीस लागली.
- ७) भ्रष्टाचारी लोकांना काही प्रमाणात का व्हाईना पण भीती वाटू लागली.
- ८) रोख पैशाचा वापर कमी झाला. धनादेश , DD, कॅश क्रेडिट इ. साधनांचा अतिरिक्त वापर होऊ लागला. त्यामुळे अर्थ विश्वास बदल घडण्यास मदत झाली.
- ९) सामान्य लोकांना नोटाबंदी या संकल्पनेची कल्पना आली. अक्की नोटाबंदी म्हणजे काय असते हे समजले.
- १०) अर्थव्यवस्थेत कॅशलेस व्यवहारांची संख्या वाढत गेली.
- ११) अर्थव्यवस्थेतील कॅशलेस व्यवहारांची संख्या वाढल्यामुळे अर्थव्यवस्थेचा थोड्या प्रमाणात का व्हाईना विकास झाला.
- १२) मानवी जीवन सुस्थितीस वाढण्याचे साधन म्हणून नोटाबंदीकडे पहिले जाते.
- १३) सामान्य लोकांच्या खात्यातील रकमांचा योग्य कारणासाठी वापर होऊ लागला.
- १४) मोठी सरकारच्या या निर्णयामुळे किरकोळ विक्रेते १००० , ५०० रु च्या नोटा स्वीकारत नव्हते. म्हणून मोठ्या मोठ्या दुकानात, किरकोळ व्यापार्यांनी स्वीप मशिन (swipe machine) बसवून घेतली.
- १५) सामान्य लोकांना कला पैसा संकल्पनेविषयी माहिती प्राप्त झाली.
- १६) व्यवसायात कॅशेस व्यवहारांची होणारा वापर वाढल्यामुळे त्याच्या टक्केवारीत वाढ झाली.
- १७) लोक रोख पैशांचा जास्त साठा करण्यापेक्षा ते पैसे बँकेत भरू लागले.
- १८) लोकांकडून हॉस्पिटल, न्यायालये, लग्नकार्ये यासाठी प्रथम कॅश पेमेंट करण्याची जी पद्धत होती तीकाही प्रमाणात का व्हाईना बंद झाली व त्यासाठी लोक क्रेडीट कार्ड, डेबिट कार्ड याद्वारे पेमेंट करू लागले.
- १९) ऑनलाईन पेमेंटमुळे सामान्य लोक बँकिंग सुविधांचा वापर करू लागले त्यामुळे यामध्ये बँका कमिशन आकारू लागल्या व त्यांना काही प्रमाणात का व्हाईना फायदा झाला.

ब) वाईट परिणाम :-

मा. नरेंद्र मोदीजींनी ८ नोव्हेंबर रोजी घेतलेला नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे चांगल्या परिणाम पेक्षा वाईट परिणाम अर्थात्ताच दुष्परिणाम मोठ्या प्रमाणावर झाले. भ्रष्टाचारी लोकांचा कला पैसा बाहेर निघणे यामध्ये अपेक्षित होत मात्र याचा त्रास सामान्य जनतेला अनेक हाल अपेष्टांना सामोरे जावे लागले. त्यातील काही महत्वाचे परिणाम आपणास पुढील प्रमाणे सांगता येतील.

- १) सामान्य लोकांना बँकेतून पैसे कढण्यासाठी तासनतास रांगेत उभे राहायला लागले.
- २) अनेक लोकांना रांगेत उभे राहून Heart Attack आले. अनेक लोक देवाघरी गेले.
- ३) लोकांना जेव्हा पैशांची गरज होती तेव्हा त्यांना पैसे उपलब्ध झाले नाहीत.
- ४) अनेक गैरव्यवहार लोकांनी आपले पैसे लपवण्यासाठी वाईट मार्गांचा वापर केला.
- ५) मोठ्या मोठ्या गैरव्यवहार करणाऱ्या भ्रष्टाचारी लोकांनी आपल्या कळा पैसा सामान्य लोकांना कमिशनची अभिलाषा दाखवून त्यांच्या खात्यावर जमा केला.
- ६) ATM (Automatic Tailor Machine) समोर लोकांच्या तासनतासरंग लागल्या. सामान्य लोकांना त्रास झाला.
- ७) सुट्टे पैसे मिळण्याची चणचण भासू लागली. सुट्ट्या पैशांअभावी किरकोळ विक्रेत्यांच्या व्यापारावर परिणाम झाला.
- ८) सामान्य जनतेचे जीवन विस्कळीत झाले व लोकांना त्रास झाला.
- ९) नोटाबंदीमुळे सामान्य लोकांना आवश्यक तेवढा वित्तपुरवठा झाला नाही.
- १०) सामान्य जनतेला व्यवहार करणे कठीण झाले कारण सुट्टे पैसे उपलब्ध होणे शक्य नव्हते.

- ११) मोदी सरकारने नोटाबंदीचा निर्णय प्रथम लागू केला व नंतर नोटा छपाई केली यामुळे सामान्य लोकांना नोटा उपलब्ध झाल्या नाही.
- १२) अनेक शेतकरी बांधवांनी आपल्या मुलीच्या लग्नासाठी बँकेत पैसे जमा केले होते मात्र ऐनवेळी पैसे न मिळाल्याने त्यांना आत्महतेचा पर्याय स्वीकारावा लागला.
- १३) एखादा निर्णय सामान्य जनतेच्या जेव्हा जीवावर बेततो, एखाद्याला आपल्या जीवाशी हात धुवावा लागतो अशा निर्याचे कितीही चांगले परिणाम असले तरी माझ्या दुष्टीकोनातून तो निर्णय वाईटच आहे आणि मला वाटते ते तुम्हालाही मान्य असावे.
- १४) नोटाबंदीमुळे व्यापार, उद्योग, सेवा, वाणिज्य इ. क्षेत्रांवर अनिष्ट परिणाम झाले. सामान्य लोकांना नोटाबंदीचे अनेक त्रास सहन करावे लागले.
- १५) सुट्ट्या पैशांची चणचण , रांगेत तासनतास उभा राहणे वेळेचा अपव्यय अशा अनेक वाईट परिणामांना सामान्य जनतेला तोंड द्यावे लागले.
- १६) शेतार्याचा शेतमाल हा कमीत कमी किंमतीत विकला जाऊ लागू लागला. शेतकरी राजा हताश झाला. शेतीसाठी त्याला भांडवलाची अडचण निर्माण झाली.
- १७) अशाप्रकारे ८ नोव्हेंबर रोजी मोडी सरकारने घेतलेल्या नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे सामान्य जनता शेतकरी, विद्यार्थी, मजूर, नोकरदार यांच्या अनेक वाईट परिणाम झाले अर्थातच दुष्परिणाम झाले.

निष्कर्ष :-

- नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे सामान्य जनतेवर दोन परिणाम झाले यात चांगले परिणाम व वाईट परिणाम यांचा समावेश आहे त्यांच्या परिणाम वरून आपणास पुढील निष्कर्ष काढता येतील.
- १) वाईट परिणामांच्या तुलनेत वाईट परिणाम हे चांगल्या परिणामांपेक्षा जास्त आहेत.
- २) जे परिणाम साध्या करायचे होते ते परिणाम कमी प्रमाणात साध्य झाले.
- ३) ज्या वर्गावर यांचा परिणाम करायचा होता त्याएवजी सामान्य लोकांवरती याचा परिणाम झाला आहे.
- ४) मोदीजींनी अगोदर नोटाछपाई करायला हवी होती व नंतर नोटाबंदीचा निर्णय घ्यायला हवा होता.
- ५) अगोदर नोटाबंदी व नंतर नोटाछपाई यामुळे सामान्य लोकांचे जनजीवन विस्कळीत झाले त्यांना हाल अपेष्टांना सामोरे जावे लागले.
- ६) नोटाबंदीच्या निर्णयामुळे सामान्य जनतेचा पिळवटा झाला.
- ७) मोदींनी योग्य विचार, नियोजन, नोटाछपाई करूनच हा निर्णय घ्यायला हवा होता.
- ८) सामान्य लोक या असल्या फालतू निर्णयामुळे लोकप्रतिनिधी निवडून देतात १००० वेळा विचार करतील हे मात्र नक्की.....!!!